

Horváth Csaba

Variációk a Sanghaji Együttműködési Szervezet lehetséges világpolitikai szerepére

A kínai–orosz összefogás által dominált Sanghaji Együttműködési Szervezetet (Shanghai Cooperation Organisation – SCO) néhány elemző az USA szuperhatalmi szerepének potenciális ellensúlyaként tartja számon. A szerző a szervezet lehetséges jövőbeni stratégiai-geopolitikai szerepét vizsgálja.

A szervezet előképét az 1996-ban elindított, „sanghaji ötök” néven ismert együttműködés jelentette, amely ekkoriban még csak a határ menti biztonságpolitikai együttműködésre irányult, és Kazahsztánt, Kínát, Kirgizisztánt, Oroszországot és Tádzsikisztánt foglalta magában. Az ötök együttműködéséből 2001-ben alakult meg az SCO, melybe ekkor Üzbegisztán is belépett. A szervezet céljait, alapelveit és intézményrendszerét rögzítő chartát 2002-ben, Szentpéterváron írták alá a hat tagállam képviselői. A szervezet céljai között a stratégiai együttműködés mellett a gazdasági kooperáció is szerepel. Teljes jogú tagság elérésére az utóbbi években Irán és Pakisztán tett komoly erőfeszítéseket. Egy Iránnal és Pakisztánnal kiegészült SCO már az ázsiai kontinens nagy részét lefedő egységes tömböt alkotna, melynek két vezetője Kína és Oroszország lenne. Az SCO Egyesült Államok elleni irányultságát mutatja, hogy már 2005-től kezdve komoly erőfeszítéseket tett az USA közép-ázsiai katonai jelenlétének felszámolására, illetve gyengítésére, melyek végül elérték az üzbegisztáni Karsi-Hanabad amerikai légi támaszpont bezárását, illetve a kirgizisztáni Manasz légi támaszpont működésének erőteljes korlátozását.

Az SCO mint Kína lehetséges útja a szuperhatalmi státushoz

Kína gyors felemelkedése napjaink egyik legérdekesebb globális folyamata. Lassan már több mint egy évtizede folynak viták arról, hogy az erősödő Kína milyen szerepet fog betölteni a 21. századi globális rendszerben. Sikerül-e az USA-val egyenrangú szuperhatalommá válnia vagy sem, megpróbálkozik-e tágabb regionális befolyási övezet kiépítésével, s ha igen, milyen eszközökkel teszi majd ezt, illetve mely földrajzi térségek jelenthetik Kína majdani földrajzi befolyási övezetét?

Reálpolitikai megközelítésből nyilvánvalónak tűnik, hogy egyetlen szuperhatalmi reményeket tápláló állam sem érhet el ilyen státust egymaga olyan tágabb regionális szövetségi rendszer nélkül, amely biztosítja számára a szükséges stratégiai mozgásteret. Kína ilyen irányú tevékenysége azonban napjainkban első ránézésre meglehetősen passzívnek tűnik. Kérdés, hogy saját regionális befolyási övezet építése terén Kína valóban olyan passzív-e, mint amilyennek tűnik, illetve ha mégsem, milyen irányba mutatnak törekvései.

Nagyjából egy évtizeddel ezelőtt már Zbigniew Brzezinski is megállapította, hogy

a Kína szuperhatalmi reményeire leselkedő veszélyek közül az egyik legnagyobbat az ország energiahordozókban való relatív szegénysége jelenti. A *nagy sakktábla* című művében hat olyan lehetséges problémát sorolt fel, amelyek gátat vehetnek Kína szuperhatalommá emelkedésének:

- a gazdasági lelassulás lehetősége: kérdés, fenntartható-e az 1990-es évek első felére jellemző gyors gazdasági növekedés a rákövetkező két évtizedben;

- várható függőség az energia- és élelmiszerimporttól: a Kína gyors gazdasági felemelkedése keltette igényeket az ország saját élelmiszer-termelése és energiahordozó-kitermelése képtelen kielégíteni, így hosszú távon mindkét erőforrást tekintve importra szorul majd;

- a fegyverkezési verseny csapdája: ha Kína túlságosan hamar, gazdaságának teherbíró képességén felül kezd fegyverkezési versenybe az USA-val, akkor a Szovjetunió 1980-as évekbeli csődjéhez hasonlóan ez gazdasági összeomlást eredményezhet;

- polgárháborús konfliktus lehetősége a gazdasági felvirágzás győztesei és vesztesei között (mind földrajzi térségek, mind pedig társadalmi rétegek tekintetében);

- a diktatórikus politikai berendezkedés politikai válság következtében történő összeomlása;

- keményvonalas kommunista fordulat.

Brzezinski ezeket a lehetőségeket 1997-ben vetette papírra. Azóta tizenhárom év telt el, és ma azt láthatjuk, hogy a kudarc hat lehetősége közül ötöt a jelek szerint Kína sikeresen kiküszöbölt. A gyors gazdasági növekedést az azóta eltelt tizenhárom évben is sikerült fenntartani. Még a jelenlegi világgazdasági válság is kevésbé lassította le Kína növekedését, mint a világ többi gazdasági centrumáét. Az 1997 óta eltelt tizenhárom évben Kínának a fegyverkezési verseny csapdáját is sikerült elke-

rülnie, nem kezdett gazdasága teljesítőképességét meghaladó fegyverkezésbe. Polgárháború sem tört ki a gazdasági egyenlőtlenségek miatt. A politikai rendszer pedig mind a kaotikus összeomlást, mind pedig a bezárkózás csapdáját elkerülte, és jelenleg a legjobb úton halad a lassú és fokozatos, tekintélyelvű átmenet Brzezinski által leírt lehetősége felé.

A hatodik veszély, az energiaiporttól való függés azonban ma is fennáll, és szénhidrogénkészleteinek szűkülése, valamint további gyors gazdasági növekedése hosszú távon csak erősíthetik ezt.

Míg az USA szövetségi rendszereinek szűkebb, legbelső körében, a Kanadát, Mexikót és magát az USA-t magában foglaló NAFTA-ban az egy főre eső kőolaj-kitermelés összevontan 1,46 tonna, az Oroszország vezette Eurázsiai Gazdasági Közösségben pedig 2,67 tonna volt 2006-ban, addig az EU összesített értéke csak 0,21, Kínáé 0,14, Indiáé pedig csak 0,03 tonna.

Regionális befolyási övezet kiépítése terén tehát Kína számára a legfontosabb feladatnak az látszik, hogy a gazdasága működtetéséhez szükséges energiaiport forrásait ellenőrzése alá vonja. Energiahordozók szempontjából földrajzilag is elérhető közelségben leginkább Közép-Ázsia, valamint a délkelet-ázsiai térség országait tömörítő ASEAN jelenthet megfelelő forrást, így hosszú távon Kína elkerülhetetlen stratégiai érdeke lehet, hogy e két térségben pozícióit erősítse. Az ASEAN esetében viszont ez az USA-val, Közép-Ázsia esetében pedig Oroszországgal jelenthet súlyos érdekellentétet. Ez azért is veszélyes, mivel évtizedek óta Kína riválisának számít India is, Kína Dél-Ázsia-politikája pedig ennek jegyében hagyományosan a Pakisztánnal való baráti viszonyra koncentrált. Az USA-val, Oroszországgal és Indiával egyszerre szembekerülni viszont

stratégiai rémálom lenne Kína számára. Olyan helyzetbe kerülne, mint II. Vilmos császár Németországa az első világháború előtt: egy olyan, meggondolatlan hirtelenséggel felfelé törő új nagyhatalom, amely ellen szinte az összes többi jelentős stratégiai szereplő összefog. Erősen kontraproduktív, sőt majdhogynem öngyilkos politika lenne tehát Kína számára, ha egyszerre próbálná meg befolyása alá vonni Közép-Ázsiát nyugaton, illetve az ASEAN-országokat keleten.

Ennek a forgatókönyvnek egy célszerűbb alternatíváját jelenthetné, ha míg kelet felé Kína megpróbálja befolyását kiterjeszteni az ASEAN-országokra, addig nyugat felé Közép-Ázsia megszerzése helyett egy kínai–oros szövetség létrehozására törekszik. Egy ilyen forgatókönyv gazdasági szempontból logikus lenne mindkét ország számára, hiszen a sűrűn lakott, gazdaságilag egyre erősebb, nyersanyagokban viszont szegény Kína, illetve a ritkán lakott, de energiahordozókban, ipari nyersanyagokban és mezőgazdasági lehetőségekben gazdag Oroszország gazdaságai éppen kiegészítenék egymást. Egy kínai–oros szövetség olyan gazdasági konglomerátumot jelentene, amely amellet, hogy magában foglalná a világ egyik legerősebb gazdasági hatalmát, élelmiszerek és energiahordozók terén önellátó is lenne.

Stratégiai szempontból ugyanakkor egy szövetséges Oroszországot a háta mögött tudva Kína sokkal magabiztosabban vállalhatná az USA-val szembeni vetélkedést a délkelet-ázsiai térség feletti befolyásért. Az utóbbi évtized eseményeit áttekintve azt láthatjuk, hogy a Sanghaji Együttműködési Szervezet formájában éppen egy ilyen tömörülés látszik körvonalazódni.

Az SCO kiépítésével párhuzamosan Kína intenzív energetikai expanziót is folytat a térségben. Kína és Kazahsztán már

1997-ben egyezményt kötött egy olajvezeték építéséről, és az első szállítások 2005-ben meg is indultak. Kína még ebben az évben megvásárolta a kazah nemzeti olajtársaságot is, 2009. decemberben pedig elkészült a Türkmenisztánt, Üzbegisztánt és Kazahsztánt Kínával összekötő földgázvezeték, mellyel Kína Közép-Ázsiában Oroszország rovására növelte befolyását. Az SCO tehát lehetőséget biztosított Kína számára, hogy Oroszországgal való jelentősebb konfrontáció nélkül kezdje meg befolyásának kiterjesztését a közép-ázsiai szovjet utódállamokra.

Fentebb tehát a hatodik, egyetlen fennmaradó lehetséges buktató elkerülésének lehetőségeit vettük számba. Ezek közül pedig a Kína számára legcélszerűbb forgatókönyv egy olyan lehetséges doktrínához lyukad ki, melynek kivitelezése talán már meg is kezdődött az SCO égisze alatt.

Ha az SCO-val a háta mögött Kína egyszerre biztosítja magát egy baráti Oroszországgal, illetve immár többé-kevésbé saját befolyási övezetébe vont, biztonságos közép-ázsiai energiaforrásokkal, akkor a délkelet-ázsiai, valamint az ázsiai–csendes-óceáni térségben jelentősen megnő a mozgástere az Egyesült Államokkal szemben. Az Oroszországgal való összefogás hiányában viszont, ha Peking egyszerre próbálna vetélkedni Moszkvával a Közép-Ázsia és Washingtonnal a Délkelet-Ázsia feletti befolyásért, az igen bizonytalan tenné szuperhatalmi reményeit. Ebben az esetben mind a délkelet-ázsiai, mind pedig a közép-ázsiai kőolaj- és földgázforrások feletti befolyás bizonytalan lenne, így megmaradna Kína sebezhetősége energiahordozók terén. Emellé társulna az a stratégiaileg felettébb kedvezőtlen lehetőség, amelyben az Oroszországgal és az USA-val való vetélkedés egy Kína-ellenes amerikai–orosz–indiai együttműködés ki-

alakulásához vezethet. Nagyhatalmi ambíciói szempontjából tehát Kína elsősorú stratégiai és gazdasági érdekének tűnik az SCO megerősítése és elmélyítése. Különösen abban az esetben, ha az SCO kiegészülne Pakisztánnal, Iránnal és az ASEAN-nal.

A vonakodó menyasszony?

Kérdéses persze, hogy Oroszország milyen mértékig lesz hajlandó a Kínával való együttműködésre. Az SCO a Bush-adminisztráció és a Putyin-korszak nyolc éve alatt épült ki. Egy olyan korszakban tehát, amikor egy igen aktív, bírálói által meglehetősen arrogánsnak tartott amerikai külpolitika állt szemben egy bírálói által ugyancsak meglehetősen arrogánsnak, Oroszország nagyhatalmi státusa helyreállítására törőnek tartott orosz külpolitikával. Kína ugyanebben az időszakban meglehetősen óvatos és kompromisszumkész külpolitikát folytatott. Ezekben az években Ukrajna, a Kaukázus térsége, a Baltikum és a Balkán miatt Oroszország többször is feszült viszonyba került a NATO-val, így logikus lépés volt, hogy a Kínával való kapcsolat szorosabbra fűzésével erősítse nyugati irányú tárgyalási pozícióit. Hiszen ahogy egy baráti Oroszországgal a háta mögött Kína magabiztosabb lehet a délkelet-ázsiai térség feletti befolyásért az USA-val folyó vetélkedésben, úgy Oroszország NATO-val szembeni diplomáciai manővereit is magabiztosabbá teheti, ha egy baráti Kínát tudhat maga mögött. Ahogy pedig Kína számára stratégiaileg kedvezőtlen lenne szembekerülni egy amerikai–orosz–indiai együttműködéssel, úgy Oroszország sem engedheti meg magának, hogy egyszerre folytasson konfrontatív politikát a NATO-val és Kínával szemben.

Ha tehát folytatódott volna, vagy a jövőben ismét megjelenne a NATO és Oroszország közti viszonynak a Bush–Putyin időszakban tapasztalható elhidegülése, az Oroszországot nagy valószínűséggel a Kínával való kapcsolatok és az SCO elmélyítésére ösztönöznék, döntő segítséget szolgáltatva ezzel Kína szuperhatalmi reményeihez. Így tehát a NATO–orosz kapcsolatok elhidegülésének elsősorú haszonélvezője Peking lehet.

Kérdéses azonban, hogy Oroszországnak egy kiegyensúlyozottabb amerikai–orosz viszony esetén is érdekében áll-e az SCO elmélyítése. Barack Obama elnökké választása óta az amerikai külpolitika látványos gesztusokat tett Oroszország felé, célként jelölve meg az amerikai–orosz kapcsolatok javítását. Nyilvánvaló, hogy minél jobb a viszony Oroszország és a NATO közt, Moszkva annál kevésbé van rászorulva Peking jóindulatára.

Kiélezett NATO–orosz viszony esetén Oroszország rá lenne szorulva egy szoros kínai–orosz szövetségre, de amennyiben ez a kényszer nem áll fenn, úgy a Kínával való szoros szövetség nemcsak hogy nem feltétlenül szükséges, de egyenesen hátrányos is lehet Oroszország számára. Kína népessége várhatóan 2015-re eléri Oroszország népességének a tízszeresét. A 20. században Kína és a Szovjetunió közti népességkülönbséget Kína gazdasági elmaradottsága ellensúlyozta. Alapvetően ez tette lehetővé, hogy Kína magasabb népessége ellenére is a Szovjetunió legyen a két nagyhatalom közül az erősebb. Kína jelenlegi gyors gazdasági fejlődése viszont egy olyan forgatókönyvet vetít előre, ahol a demográfiai fölény mellé előbb-utóbb várhatóan gazdasági és technológiai fölény is társul majd. Ráadásul a demográfiai különbség a 20. században korántsem volt ekkora: az 1930-as években Kína lakossá-

ga 450 millió fő, míg a Szovjetunióé 166 millió volt, ezt a különbséget pedig bőven ellensúlyozta az, hogy a korabeli Kínában polgárháborús viszonyok uralkodtak. Az 1980-as évekre Kína népessége 1055 millió főre, míg a Szovjetunióé 276 millió főre növekedett, ami már közel négyszeres különbség volt. Kína ugyan már atomhatalom volt ekkorra, de még csak a gazdasági reformfolyamat elején tartott, és bizony magán viselte az előző évtizedek nagy katalizmaínak, a „Nagy Ugrásnak” és a „kulturális forradalomnak” a nyomait. 2015-re az ENSZ előrejelzése szerint Oroszország népessége 132–140 millió fő közt lesz, míg Kínáé 1356–1420 millió között, a különbség tehát ekkorra túl fogja lépni a tízszeres szorzót. Méghozzá úgy, hogy a két ország viszonyának kétszáz éve után először ezt a minden korábbinál nagyobb kínai demográfiai túlsúlyt nem ellensúlyozza többé orosz gazdasági fölény, hiszen várhatóan ez az előny is Kína oldalára kerül ekkorra. A gazdasági és demográfiai fölény együttes megléte pedig a történelem tanúsága szerint hosszú távon előbb utóbb katonai fölényhez is vezet, hiszen a demográfiai fölény több katonát jelent, a gazdasági fölény pedig több pénzt és jobb technológiát a felszerelésükre. Noha ma még az orosz haditechnika fejlettebb a kínainál, a civil gazdaságban elért technológiai fejlődés előbb utóbb a katonai szektorban is éreztetni fogja hatását, így várhatóan haditechnika terén sem tarthat már sokáig Oroszország fölénye. (Gondoljunk csak arra, ahogy a 20. század elején még gazdasági óriásnak, de katonai törpének számító USA néhány évtized alatt a világ vezető katonai hatalmává lépett elő.)

Ezek a tendenciák azt vetítik előre, hogy egy orosz–kínai szövetségben hosszú távon szükségszerűen Kínáé kellene, hogy legyen a vezető szerep. Kérdéses, hogy

az erős nagyhatalmi, sőt világhatalmi tudatú Oroszország mennyiben lenne hajlandó elfogadni a másodhegedűs szerepét. A tízszeres népességbeli szorzó és azonos gazdasági fejlettség mellett Kína és Oroszország gazdasági-demográfiai súlya közt olyan arány alakulhat ki, mint amilyen ma az USA és Kanada közt van. Ha viszont Oroszország nem lesz hajlandó erre, akkor az a kérdés, hogy a két ország közti gazdasági-demográfiai (sőt, akár katonai) egyensúly várható felborulása mellett több évtizedes távlatban Kína meddig lenne hajlandó elfogadni Oroszország egyenrangú nagyhatalmi szerepét, azonos súlyú beleszólását egy szorosan integrált kínai–orosz szövetségi rendszerben.

A Kínával való szövetség tehát csakis addig tűnik Oroszország nagyhatalmi érdekének, amíg egy kiélezett NATO–orosz viszony egy visszafogott, óvatos, kompromisszumkész kínai külpolitikával párosul. Ellenkező esetben pedig – egy arrogáns kínai és egy visszafogott amerikai külpolitika esetén – egyenesen ellenkező irányú diplomáciai manőverezés tűnik kézenfekvőnek Oroszország számára: Washingtonra támaszkodni Pekinggel szemben. Csak hogy ha elmondható, hogy egy orosz–kínai szövetségben Oroszországot hosszú távon Kínával szemben alárendelt szerepre predestinálnák a gazdasági, technológiai és demográfiai tendenciák, akkor az USA-val szemben ez a hátrány már ma is fennáll.

Oroszország tehát akár az USA, akár Kína mellett kötelezné is el magát, csak másodhegedűs lehetne a nagyobb testvér oldalán. Így Moszkva érdekérvényesítő képessége akkor maradhat a legnagyobb, ha nem kötelezi el magát sem Washington, sem pedig Peking felé, hanem egyfajta hintapolitikát folytat kettejük között, hol egyikükhöz, hol másikukhoz közeledve. Oroszország széles mozgásteret biztosít

hat magának, nyitva hagyva annak lehetőségét, hogy Kína arrogáns fellépése esetén inkább az USA-hoz, az USA arrogáns fellépése esetén pedig inkább Kínához közeledik válaszul. Így tehát míg az SCO maximális elmélyítése Kína számára bármiféle világhatalmi aspiráció elkerülhetetlenül szükséges előfeltételének tűnik, addig Oroszország érdekeit csak addig szolgálja, amíg Moszkva jobban tart Washington-tól, mint Pekingtől.

A mérleg nyelve?

Ha az SCO USA-t érintő hatásait nézzük, akkor talán abból érdemes kiindulnunk, hogy ami dédelgetett álom Pekingnek, az lidércnyomás Washingtonnak, és ez fordítva is igaz. Kína számára az SCO elmélyítése, egy stabil kínai–orosz szövetségi rendszer kiépítése jelentené a lehetőséget arra, hogy valamikor a jövőben egyenrangú félként versenyezhesen az USA-val a világpolitikai porondon. Ugyanakkor Kína számára a fentebb tárgyalt amerikai–orosz–indiai „antant” azért hátrányos, mert ebben az esetben még úgy sem lehet az Egyesült Államokkal egyenrangú nemzetközi szereplő, ha gazdasága, hadereje, társadalmi stabilitása elvben Amerikával azonos súlyú hatalommá tenné is.

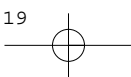
Az Egyesült Államok számára is ez a két fő alternatíva van jelen, csak éppen ellenkező előjellel: az SCO elmélyülése és esetleges bővülése Iránnal, Pakisztánnal és az ASEAN-országokkal igencsak kedvezőtlenül hatna rá. Az ugyanis nem csak az egy pólusú világrend visszaállításához fűzött remények végleges lezárását jelentené Washington számára, de egy olyan, új nagyhatalmi tömb születését is, amely nem csupán egyenrangú vetélytársa lehetne az Egyesült Államoknak, de joggal tör-

hetne domináns szerepre egy multipoláris világrendben. Másfelől ugyanakkor egy Kína-ellenes amerikai–orosz–indiai hatalmi háromszög létrehozása és fenntartása azt jelentené, hogy az ázsiai nagyhatalmak egymás elleni kijátszásával az USA a belátható jövőben is fenntartja kétségbevonhatatlan világhatalmi elsőségét, akármenynyire erősödjön is meg Kína. Valahogy úgy, ahogy Nagy-Britannia az európai kontinens nagyhatalmait egymás ellen kijátszó egyensúlypolitikával tudta évszázadokon át saját vezető szerepét biztosítani.

Mivel India már jelenleg is az USA felé orientálódva folytat egyensúlypolitikát Kínával szemben, Kína pedig folytatja az évtizedekre visszamenő, Pakisztánnal ápolt szövetségi viszonyra alapozott Dél-Ázsiapolitikáját, ezért India szerepe előre eldöntöttnek látszik bármiféle jövőbeli kínai–amerikai nagyhatalmi vetélkedést illetően. A világ e négy nagyhatalmának jövőbeli egymáshoz való viszonyát illetően tehát Oroszország az egyetlen bizonytalan pont. Úgy tűnik, e viszony tekintetében így csak három alternatíva lehetséges a jövőben:

- kínai–orosz kettős az amerikai–indiai kettőssel szemben;
- amerikai–orosz–indiai háromszög Kínával szemben;
- nyílt vagy burkolt amerikai–indiai együttműködés Kínával szemben, és egy hintapolitikát folytató Oroszország, mely pillanatnyi érdekeitől függően hol Kínához, hol pedig az amerikai–indiai kettőshöz közeledik.

Kína számára a három alternatíva közül egyértelműen az első, míg az USA számára a második lenne optimális. Paradox módon azonban a döntés, hogy a fenti három alternatíva közül melyik valósul meg, nem az USA vagy Kína, hanem Oroszország kezében van. Mivel Oroszország a fenti három alternatíva közül az elsőben Kínával, a másodikban pedig az USA-val

szemben kerülne másodrangú helyzetbe, így maximális önállóságot és nemzetközi befolyást azzal biztosíthat magának, ha egyértelműen a harmadik alternatívát választja. És ez tűnik a legvalószínűbbnek.

Összegzés

Valószínűtlen tehát, hogy az SCO egy olyan, erősen integrált regionális szövetségi rendszerré váljon, mint amilyen a NATO, hacsak nem folytat az USA a jövőben tartósan olyan keményvonalas külpolitikát, amely Oroszországot a Kína melletti elköteleződésre ösztönzi.

Kérdés, hogy mit jelenthet ez nekünk, a kelet-európai kisállamok lakóinak. A fent felvázolt, legvalószínűbbnek tűnő harmadik alternatíva versenyhelyzetet teremt Kína és az USA közt Oroszország jóindulatának elnyeréséért. Ez pedig várhatóan arra fogja ösztönözni az USA-t, hogy visszafogott, kompromisszumkész politikát folytasson Oroszországgal szemben Kelet-Európában. Kínát pedig arra, hogy Közép-Ázsiában és a távol-keleti kínai–orosz határvidé-

ken legyen hasonlóan visszafogott és kompromisszumkész Oroszországgal szemben. Oroszország számára ugyanakkor egy ilyen megnövekedett mozgástér meglehetősen arrogáns külpolitika felvállalását is lehetővé teszi. Az USA számára egy egységes kínai–orosz tömb létrejöttének megakadályozása megérhet néhány Kelet-Európában tett kisebb engedményt, ami rossz hír a kelet-európai NATO-tagállamoknak, és még inkább rossz hír az Oroszországtól való függetlenedésre törekvő szovjet utódállamokat tömörítő GUAM csoport (Grúzia, Ukrajna, Azerbajdzsán, Moldova) számára.

A tárgyalat nagyhatalmi érdekek tükrében új megvilágításba kerül Obama Oroszország-politikája. A világsajtóban ennek okaként tárgyalat tényezőknél (Irak, Afganisztán stb.) sokkal hosszabb távú és sokkal egyértelműbb érdeke az USA-nak, hogy megakadályozza egy erősen integrált kínai–orosz tömb létrejöttét. Ezt pedig legkönnyebben úgy érheti el, ha kellően engedékeny politikát folytat Oroszországgal ahhoz, hogy az ne érezze szükségét a Kína melletti elköteleződésnek. ■

Irodalom

Brzezinski, Zbigniew: *A nagy sakktabla*. Budapest, 1999, Európa.

Earth Trends: Energy and Resources.

http://earthtrends.wri.org/searchable_db/index.php?theme=6.

Fishelson, James: *From the Silk Road to Chevron: The Geopolitics of Oil Pipelines in Central Asia*.

The School of Russian and Asian Studies, 2007.

De Leon, Philip H.: *China secures gas from Turkmenistan: Who's the real winner?*

<http://www.resourceinvestor.com/News/2009/12/Pages/China-secures-gas-from-Turkmenistan-Whos-the-real-winner.aspx>.

Németh Bence: A történelem visszatért. *Nemzet és Biztonság*, 2009. 1. szám, 89–94. o.

Pao, Gavin: China's Pipeline Diplomacy. *Asia Sentinel*, 2007.

Weitz, Richard: *SCO fails to solve it's expansion dilemma*. Central Asia – Caucasus Analyst, 2007. <http://www.cacianalyst.org/?q=node/4697>.

